

ท่านปาล-ภิกษุผู้เดินเท้าจากกรุงเทพฯ ไปบูรณะพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช
Venerable Pal : the monk who walked from Bangkok to Nakhon Sri Thammarat to
restore Wat Phra That Nakhon Sri Thammarat

โสมชยา ธนังกุล *

สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช

Somchaya Dhanangkul *

Office of Cultural Province Council of Nakhon Sri Thammarat

บทคัดย่อ

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระครูเทพมนีศรีสุวรรณอุปภิบาล (ปาล)ภิกษุชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมาบวชเป็นภิกษุ ณ สำนักวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ได้สร้างปรากฏการณ์เดินเท้าจาก กรุงเทพมหานครไปยังนครศรีธรรมราช เพื่อบูรณะพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ที่ชำรุดทรุดโทรม ท่านปาลเป็นผู้นำชาวบ้านทำการบูรณปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุ ตลอดระยะเวลา 3 ปี โดยไม่พึ่งพางบประมาณของทางราชการจนข้าของพระปาลเลื่องลือจากเมืองนครฯขึ้นไปถึงกรุงเทพมหานคร สมเด็จพระปิยะมหาราช จึงทรงรับสั่งให้ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (ขณะนั้นทรงพระยศเป็นกรมหลวง) ให้เสด็จไปสังเกตการบูรณะพระบรมธาตุของพระปาลอย่างใกล้ชิด จนพระองค์ทรงทราบว่าท่านปาลทำไปด้วยศรัทธาหาได้ปรารถนาลาภยศสรรเสริญ พระองค์จึงขอพระราชทานสมณะศักดิ์ให้ท่านปาลเป็นพระครูเทพมนีศรีสุวรรณรัตน์ พร้อมประทานพัดยศให้

คำสำคัญ : ท่านปาล, พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช

Abstract

During the reign of King Rama V, Phra Kru Thep Munee Srisuwantupapibal (Venerable Pal) – the monk who was born in Nakhon Sri Thammarat province and later attained to his monkhood at Wat Phra Chetuphon Vimolmangklaram (Wat Pho) in Bangkok–walked from Bangkok to Nakhon Sri Thammarat in Southern Thailand to restore Wat Phra Mahathat Woramahawihan (also called Wat Phra That Nakhon Sri Thammarat) in which it was then dilapidated.

Ven. Pal also led rural villagers and many people from many places to join his restoration of Wat Phra That Nakhon Sri Thammarat throughout 3 years, without any support from the central government in Bangkok. His dedicative story went famous and King Rama V ordered Prince Damrong Rajanubhab, the King's younger brother, went to Nakhon Sri Thammarat to observe Ven. Pal's restoration mission. Prince Damrong realized that this monk was very sincere and dedicative to do his mission. After that, Prince Damrong reported to the royal court and the King promoted Ven. Pal to be ranked in the Theravada Buddhist Hierarchy, by then titled Phra Kru Thep Munee Srisuthammarat.

Keyword : Pal, Wat Phra That Nakhon Sri Thammarat

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ่อท่านปาล ภิภุชวณครศรีธรรมราชซึ่งไปอุปสมบทในสำนักวัดโพธิ์ (วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม) ได้เดินเท้าจากกรุงเทพฯ ไปถึงนครฯ เพื่อบูรณะพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช

(ภาพประกอบ 1 : วิหารหลวง วัดพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช)

ตลอดระยะเวลา 3 ปี ที่ท่านปาลขึ้นอาสาเข้ามาเป็นผู้นำชาวบ้านทำการบูรณปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุ ท่านทุ่มเทแรงกายแรงใจไปมากมาย ทว่า เรื่องราวของสมณะรูปนี้ กลับไม่ปรากฏแพร่หลาย แม้กระทั่งภาพถ่ายของท่านก็ยังหาไม่ได้

ประวัติส่วนตัวของท่านปาล

พระครูเทพมนีศรีสุวรรณอุปภิบาล (ปาล) เป็นบุตรของนายเกิดกับนางส้ม เกิดที่ตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ท่านปาลเกิดวันใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ทราบเพียงประวัติ นายเกิดบิดาของท่าน ว่าในอดีต เป็นจอมโจรแห่งจังหวัดพัทลุง ต่อมาถูกจับตัวส่งให้เมืองนครศรีธรรมราช กลายเป็นคนให้อยู่ในจวนของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ด้วยความที่นายเกิดเป็นคนขยันขันแข็งและมีมารยาท จนเป็นที่โปรดปรานของเจ้านาย ท่านเจ้าเมืองจึงได้ยกนางส้ม สาวใช้ในบ้านให้เป็นภรรยา แล้วส่งบ่าวทั้งสองไปดูแลสวนหลวงที่ อำเภอลานสกา

ต่อมานางส้มได้ให้กำเนิดบุตรชาย เมื่อเจริญวัย นายเกิดก็ส่งตัวเด็กชายปาลให้ไปรับใช้ในจวนของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช จนเติบโตใหญ่จึงไปเป็นทาสในเรือนของพระเสนินฤเบศ

วันหนึ่ง พระเสนินฤเบศ เดินทางไปงานเลี้ยงที่กรุงเทพมหานคร ในงานนั้นมีหนูตัวหนึ่งตกจากหลังคาลงมาบนศีรษะของนายปาลผู้กำลังจัดวางจานอาหารบนโต๊ะ พระเสนินฤเบศ เชื่อมั่นในคำทำนายตามตำราสัตว์ตกว่า ต่อไปภายภาคหน้า นายปาลจะได้เป็นใหญ่เป็นโต

เย็นวันนั้น พระเสนินฤเบศ จึงเรียกนายปาลมาพบ เพื่อปล่อยให้เป็นไทแก่ตัว แล้วฝากให้ทำงานในกรุงเทพมหานคร แต่นายปาลต้องการบวชเป็นภิกษุ ณ สำนักวัดโพธิ์ (วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม) พระเสนินฤเบศ จึงพาเขาไปฝากให้เจ้าอาวาสทำการอุปสมบท พระปาลจำพรรษาอยู่ในกรุงเทพมหานคร 2 ปี ระหว่างนี้ได้ศึกษาปริยัติธรรมกัมมัฏฐาน จนแตกฉาน

คืนหนึ่ง พระปาลนอนหลับฝันไปว่า มีชีปะขาวนุ่งขาวห่มขาว ฝมายาวประบ่า หนดเครารุงรัง แขนวสร้อยประคำ มือขวาทือพดด้้ามมุก มือซ้ายกำไม้เท้าหัวงู เดินเข้ามาหยุดอยู่ตรงหน้า ปรารภขึ้นว่า พระบรมธาตุ เมืองนครศรีธรรมราช ชำรุดทรุดโทรม พระวิหารหลายหลังพังทลาย พระพุทธรูปกรำแดดกรำฝน ถูกตะไคร่น้ำจับจนมองแทบไม่เห็นองค์พระ บริวารเจดีย์ถูกคนต่อยตีจนแตกหัก เพื่อขุดค้นโบราณวัตถุ มีหน้าซ้าลานพระธาตุยังรกชัฏ กลายเป็นตงอาศัยของสัตว์เถื่อน เป็นต้นว่า นก หนู นาก มดสัง พังพอน เสือปลา ไก่ป่า อีกทั้งอาภูลไปด้วยซากศพ เหม็นกลิ่นอบอโรสาบสาบทั่วบริเวณเป็นเวลากว่า 30 ปีท่านปาลควรเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงชักชวนชาวบ้านให้ช่วยกันซ่อมแซมบำรุงรักษาพระมหาธาตุ

ท่านปาลตอบปฏิเสธซีปะขาวไปว่า ไม่กล้ารับอาสาทำงานใหญ่ เพราะขาดทั้งกำลังทรัพย์ และกำลังคน แต่ซีปะขาวกล่าวว่า ถ้าท่านปาลรับปาก จะช่วยอำนวยความสะดวกทุกประการ ในผืนนั้น ท่านปาล นิ่งคิดก่อนออกตัวว่า ขอรับไว้พิจารณา ตาปะขาวจึงเดินจากไปในความฝัน

ครั้งท่านปาลตื่นนอนในตอนเช้า ใคร่ครวญคิดว่า วัดพระบรมธาตุเวลานี้ มีสภาพเป็นป่า รกรงร้าง เต็มไปด้วยไม้พาลเซโค เพกา ยี่หระ และบรรดาเครือเถาวัลย์อันปกคลุมจนมืดครึ้ม ดังเคยเห็นเมื่อครั้งยังเป็นฆราวาส หากตนมีอำนาจวาสนาก็อยากจะไปบูรณปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุ

คืนนั้น ท่านปาลฝันเห็นพรหมณ์เฒ่าหนุ่มสาว 3 คน เดินเข้ามาถามท่านว่าจะไปบูรณะพระบรมธาตุเมื่อใด จะได้คอยอำนวยความสะดวกให้ทุกเรื่อง ท่านปาลมิกล้ารับปาก แต่ก็มิกล้าปฏิเสธ ได้แต่นั่งนิ่งเป็นเชิงยอมรับ

เมื่อตื่นจากจำวัด ในยามรุ่งสาง ท่านปาลจึงตั้งจิตอธิษฐานว่าถ้าหากความฝันนั้นเป็นจริงได้ ก็ขอให้ตนไปบูรณะพระบรมธาตุสำเร็จ

หลังออกพรรษา ท่านปาลจึงกราบลาท่านสมภาร ก่อนออกธุดงค์จากกรุงเทพมหานครไปยังนครศรีธรรมราช พร้อมด้วยศิษย์วัดคนโปรดคือเจ้าหนูตาด

ท่านปาลกับหนูตาดเดินเท้ารอนแรมไปหลายเพลา ตามตำนานเล่าว่า เทวอารักษ์ได้ช่วยอำนวยความสะดวกเรื่องภัตตาหารและที่พัก จนกระทั่งท่านเดินทางไปถึงจังหวัดนครศรีธรรมราช หลังแวะเยี่ยมเยียนญาติมิตร ท่านปาลจึงคิดวางแผนจะนำชาวบ้านไปทำการบูรณปฏิสังขรณ์พระมหาธาตุ เช้าวันหนึ่ง ท่านได้ปรึกษารื้อกับนายทองหมี่ที่เคยเป็นเพื่อนร่วมเจ้า บ่าวร่วมนาย ให้ไปขอแรงชาวบ้านมาลากกลางหญ้า หาที่ปักให้ท่านในบริเวณลานพระเจดีย์ของวัดพระบรมธาตุ

(ภาพประกอบ 2 : ที่ทอดผ้าถวายพระบรมธาตุหน้าบันไดทางขึ้นลานประทักษิณ)

นายทองหมีผู้ปวารณาตนเป็นโยมอุปัฏฐากได้นำสมัครพรรคพวกมาช่วยกันตายหญ้า ทำทางเดินบริเวณวิหารทรงม้า ด้วยเหตุที่ว่า ลานพระเจดีย์รกปกคลุมไปด้วยไม้ป่านานาพันธุ์ ชาวบ้านบางคนจึง ตีฉินนินทาว่า พระปาลเป็นคนวิกลจริต แต่ชาวบ้านบางคนกลับพาลูกหลานเข้าไปช่วยตายหญ้า บ้างก็จัดหา ภัตตาหารมาถวายท่านปาล ชาวนาถวายข้าวสาร ชาวสวนถวายหมากมะพร้าว ชาวประมงหากุ้งปลาถวาย พวกผู้ชายหอบเลื่อยมาถางป่า แล้วชักลากซุง 200 ท่อน ลงมาตามลำคลอง ซุงเหล่านี้ถูกนำไปรวมกับไม้ซึ่งผู้มีจิต ศรัทธานำมาบริจาคให้ เพื่อใช้เลื่อยเป็นเชื้อ คาน ช่อมแซมพระวิหาร

ต่อมาเมื่อมีผู้มาช่วยงานจนมีจำนวนนับพัน ท่านปาลจึงให้ปลูกโรงครัว 30 ห้อง แล้ว แต่งตั้งหัวหน้าคอยควบคุมการทำงานและการรับแขกประจำ 4 ทิศ จัดพนักงานจิตอาสา 250 คน ให้โพกผ้าแดง บนศีรษะเรียกว่า พวกหัวแดง พวกนี้มีหน้าที่คอยต้อนรับแขกที่มาช่วยงาน

เหล่าศิลปินพื้นบ้านพากันมาให้ความสํารายแก่คนทำงาน นักเล่นเพลงบอก หนังสือตะลุง โนราห์ นำคณะมาให้ความบันเทิงเรีงมย์เพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าแก่คนทำงาน

ข่าวของพระปาลเลื่องลือจากเมืองนครฯขึ้นไปถึงกรุงเทพฯ สมเด็จพระปิยะมหาราช จึง ทรงรับสั่งให้ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (ขณะนั้นทรงพระยศเป็นกรมหลวง) ให้ เสด็จไปสังเกตการบูรณะพระบรมธาตุของพระปาล ว่าจะมีการเมืองอยู่เบื้องหลังหรือไม่ เพราะในขณะนั้นมี พลเมืองจากหัวเมืองประเทศราชมาเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จึงเสด็จไปยังเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อทอดพระเนตรอย่าง ใกล้ชิด จนพระองค์ทรงทราบของท่านปาลทำไปด้วยศรัทธาอันแรงกล้า หาได้ปรารถนาลาภยศสรรเสริญ พระองค์ จึงขอพระราชทานสมณศักดิ์ให้ท่านปาลเป็นพระครูเทพมุณีศรีสุธรรมรัตน์ พร้อมประทานพัดยศให้

ปรากฏตามรายงานของเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เสด็จตรวจราชการหัวเมืองปักษ์ใต้ ใน ระหว่างวันที่ 1-21 เดือนกันยายน ร.ศ.115 ว่า

“...เดิมพระปาลเป็นฆราวาสอยู่ในเมืองนครศรีธรรมราช บังเกิดสังเวชด้วยพระบรม มหาธาตุชำรุดทรุดโทรมเป็นอันมาก ปรารถนาจะปฏิสังขรณ์แต่ไม่มีกำลังสามารถจะทำการได้ จึงออกบวชเมื่อ 7 ปีล่วงมานี้ บวชแล้วออกธุดงค์เที่ยวพยายามชี้แจงเกลี้ยกล่อมชาวเมืองให้ศรัทธา ช่วยกันบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระ บรมธาตุ แต่เที่ยวธุดงค์อยู่อย่างนั้น 4 ปี ไปได้คนศรัทธามากในตำบลบ้านป่าแห่งหนึ่ง พระปาลจึงชักชวน ชาวบ้านนั้นตัดไม้ ผูกแพล่องลงมาเมืองนครศรีธรรมราช และไปขออนุญาตต่อผู้รักษาเมือง แล้วก็ลงมือทำการ ปฏิสังขรณ์วัดพระบรมธาตุตามกำลังเท่าที่มีอยู่ในเวลานั้น พอกิจศุพท์นั้นรู้แพร่หลายออกไป ก็บังเกิดความปิติ ยินดีของราษฎรทั้งชายหญิงทั้งชาวไทยจีน-แขก ต่างพากันมาช่วย เป็นชาวหัวเมืองในแหลมมลายู แถบฝั่ง ตะวันออกและตะวันตก เมืองแขก ๗ หัวเมือง เมืองแขกประเทศราช ตั้งแต่เมืองไทรบุรี เมืองตานี เมืองหนองจิก เมืองสงขลา เมืองพัทลุง เมืองกาญจนดิษฐ์ ตลอดจนเมืองไชยา หลังสวน และในเมืองนครศรีธรรมราชเอง พากัน มาช่วยเป็นอันมาก ประมาณจำนวนคนที่ได้มาช่วยพระปาลทำการปฏิสังขรณ์วัดพระบรมธาตุตั้งแต่ ร.ศ. 114 จนมาบัดนี้กว่าสองหมื่นคน มีคนทำการวันละพันบ้าง หกร้อยเจ็ดร้อยบ้าง ห้าร้อยเป็นอย่างต่ำ ดูผู้คนทำการ อย่างล้นหลาม บางคนแก่อายุถึงหกสิบเจ็ดสิบขึ้นไป ก็มามุงกระเบื้องหลังคา โขลกปูน ขนอิฐ ถากไม้ ไสกบ ต่าง เต็มใจทำด้วยกันทุกคน ในส่วนผู้ชายถวายตัวเป็นโยมอุปัฏฐาก ประมาณ 60 คน พระปาลแจกเสื้อดำกางเกงดำ ให้แต่งตัวแปลกกว่าชาวบ้านทั่วไป สำหรับใช้สอยวิ่งเต้นติดตามผู้คน ผู้ใดสันตติในงานไม่ว่าก็จ่ายไปเข้ากองช่างไม้

ผู้ใดสันทัดในงานปูนก็จ่ายไปเข้ากองช่างปูน ที่ไม่สันทัดอย่างใดก็ให้เป็นกุสียกลาภของ ส่วนผู้หญิงผลัดเวรกัน มาเข้าโรงครัว ประกอบอาหารเลี้ยงคนที่มาช่วยงานทั้งเช้าเย็น เมื่อถึงวันพระ ชาวบ้านจะหาขนมและผลไม้มา ทำบุญอีกส่วนหนึ่ง

ตัวพระปาลปลูกกระท่อมหลังเล็กอยู่ริมวัดพระบรมธาตุดูแลอำนวยการทั่วไป การที่ได้ทำไปแล้วในเวลานี้ ทำเครื่องบนวิหารแล้วสองหลัง ทำเครื่องบนพระระเบียงสำเร็จแล้วสองด้าน และมีพระผู้ช่วยของ พระปาลอยู่วัดปากพนังอีกรูปหนึ่งชักชวนชาวบ้านมาช่วยทำฐานพระศรีมหาโพธิ์”

จากพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเสด็จประพาสแหลม มลายู ร.ศ.117 ฉบับลงวันที่ 9 กรกฎาคม (พ.ศ.2441) ปรากฏความตอนหนึ่งว่า

“...พระครูเทพมนี(ปาน) เป็นพระธรรมยุติกาศิษย์เก่าในเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งธรรมยุติกาทู กวันนี้ไม่รับเข้าพวก แต่มีคุณวิเศษในการตั้งใจปฏิสังขรณ์พระมหาธาตุ มีความสามารถเป็นอัจฉริยะ เปิดเรียไร ้ตลอดทุกหัวเมืองในแหลมมลายู จนเมืองแขกและเมืองสิงคโปร์ป็นิ่ง ทำการมา 4 ปี ได้เงินกว่า 4 หมื่นบาท ราชฎที่ไม่มีเงินก็มาทำด้วยกำลังแรง...เมื่อได้เห็นการทำและได้เห็นคนที่มิใจเลื่อมใสมาทำงานและความนับถือ ีเชื่อฟังพระครูเทพมนี ก็เป็นที่น่าพิศวง ไม่มีพระรูปใดรูปหนึ่งจะทำได้เหมือนในกรุงเทพฯ แต่ไม่มีอาการที่อวด ุคุณวิเศษในทางเวทย์มนต์อย่างหนึ่งอย่างใดเลย ผู้ที่มาทำการก็ทำด้วยความตั้งใจจะเอาบุญและด้วยความพอใจ ในความคิดกะการงาน และบังคมบัญชาของพระครูที่เป็นข้อสำคัญนั้นไม่ปรากฏว่า พระครูนั้นคิดเพื่อประโยชน์ ่ตนเลย เป็นคนแข่งงานอย่างยิ่ง...”

ท่านปาลได้นำชาวบ้านซ่อมแซมพระวิหารเขียน พระวิหารคด พระวิหารธรรมศาลา พระ ิหารทับเกษตร พระวิหารสามจอม พระวิหารทรงม้า พระวิหารพระนอนโพธิ์ลังกา ตลอดจนบูรณะฐานพระ ุเจดีย์ บริวารเจดีย์ พระพุทธรูปที่ปรักหักพัง ก่อกำแพงรอบนอกและลอกคลองจากทางแยกหัวท่าอันมีนามว่า ้คลองป่าเหล่า ปัจจุบัน คลองนี้มีชื่อเรียกกันว่า คลองทิดปาล

ด้วยจิตอาสาอันเกิดจากแรงศรัทธาของประชาชน จากวันแรกจนถึงวันสุดท้ายในการบูรณะ ุพระบรมธาตุฯสำเร็จ รวมเบ็ดเสร็จเป็นระยะเวลา 3 ปี โดยที่ไม่ต้องพึ่งพางบประมาณของทางราชการ ท่านปาล ำการใหญ่ได้ก็ด้วยแรงศรัทธาจากประชาชน ซึ่งเป็นผลมาจากความเสียสละวิริยะอุตสาหะของท่าน

ภายหลังเสร็จงานฉลองสมโภชพระมหาธาตุ 7 วัน 7 คืน ชาวบ้านที่มาช่วยงานจึงแยกย้าย ันกลับบ้านไปทำมาหากิน ต่อมา พระปาลได้ลาสิกขาออกมาครองเพศคฤหัสถ์ แล้วเดินทางไปยัง ุกรุงเทพมหานครเพื่อเข้าเฝ้าสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ

พระองค์ทรงนำทิดปาลเข้าเฝ้าล้นเกล้าฯรัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ุพระราชทานหม่อมแซให้สมรสกับทิดปาล กับทรงมีพระราชสาส์นถึงพระยาสุโขมนัยพินิจ ว่าที่เทศาภิบาลมณฑล ุนครศรีธรรมราช ให้จัดสรรที่ดินสำหรับปลูกเรือนขึ้นใกล้กับวัดพระบรมธาตุ แล้วแต่งตั้งให้ทิดปานรับราชการ ุเป็นผู้จัดการวัดพระบรมธาตุ ได้รับเงินเดือน 1 ชั่ง

ทิตปาลรับตำแหน่งผู้จัดการวัดพระบรมธาตุเป็นเวลา 4 ปีก็ถึงแก่กรรมเมื่ออายุได้ 45 ปี ในงานพระราชทานเพลิงศพของทิตปาล ได้ปลูกโรงเมรุขึ้นที่สวนดอกไม้ด้านทิศใต้ของพระวิหารหลวง โดยกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จมาทรงเป็นองค์ประธานจัดงานศพ

ความสำคัญของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

เป็นพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อพ.ศ.2479 แต่เดิมชื่อวัดบรมธาตุ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดพระมหาธาตุ

ประวัติการสร้างวัดแห่งนี้ปรากฏในหลักฐานตำนานอันเรียบเรียงขึ้นในสมัยอยุธยา คือตำนานพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราชและตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ตามตำนานกล่าวว่า พระเจ้าศรีธรรมมาโศกเป็นผู้สร้าง

พระบรมธาตุเจดีย์ขึ้นใน พ.ศ.1719 ซึ่งสันนิษฐานว่า เมื่อแรกสร้างคงมีเพียงองค์พระบรมธาตุเจดีย์และวิหารโพธิ์ลังกาเท่านั้น ส่วนวิหารอื่นๆ คงสร้างขึ้นในสมัยต่อๆ มาวัดแห่งนี้เป็นแหล่งโบราณคดีมีตำนานท้องถิ่นมากมายทั่วภาคใต้ไปจนถึงตอนเหนือของมาเลเซีย กล่าวถึงความสำคัญของพระบรมธาตุเจดีย์และศรัทธาของผู้คนในการเดินทางมาถวายเงินทองแด่พระบรมธาตุ แต่เดิมบริเวณเขตวัดพระมหาธาตุในปัจจุบันนี้เป็นที่ตั้งของหลายวัด แต่ต่อมา วัดเหล่านี้ถูกยุบรวมกับวัดพระมหาธาตุทั้งหมด ในบริเวณวัดพระมหาธาตุนี้ มีการขุดค้นพบโบราณวัตถุที่สำคัญหลายชิ้น ซึ่งถูกนำมาถวายไว้ในคลังเก็บของวัด ที่ต่อมาพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวัดพระมหาธาตุ

ประวัติการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช

พ.ศ.2155 และ พ.ศ.2159 สมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ มีการซ่อมแผ่นทองที่ปลียอดพระบรมธาตุ

พ.ศ.2190 สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ยอดพระบรมธาตุชำรุดมีการซ่อมสร้างใหม่

พ.ศ.2275-2301 สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ดัดแปลงทางเข้าพระสถูปบริเวณวิหารพระทรงม้า

ในพ.ศ.2312 สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีการปฏิสังขรณ์พระอารามทั่วไปภายในบริเวณวัด

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เจ้าพระยาบวรศรีธรรมราช (พิศ) ได้บูรณะวิหารหลวง วิหารทับเกษตร และพระบรมธาตุที่ชำรุด

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บูรณะกำแพงชั้นนอก และวิหารต่างๆ

พ.ศ.2428 นายบุญศักดิ์ ชาวอำเภอปากพนัง สร้างโบสถ์และรั้วเหล็กล้อมรอบกำแพงแก้ว

พ.ศ.2435 บูรณะองค์พระบรมธาตุเจดีย์และสิ่งก่อสร้างภายในวัดมหาธาตุครั้งใหญ่โดยพระปาล

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ติดตั้งสายล่อฟ้าองค์พระบรมธาตุ

ในรัชกาลที่ 9 พ.ศ.2515-2517 บูรณปฏิสังขรณ์พระวิหารหลวงและพระอุโบสถ

พ.ศ.2530 ซ่อมกลีบบัวทองคำที่เสื่อมสภาพเป็นสนิม

พ.ศ.2537-พ.ศ.2538 บูรณะปลียอดทองคำของพระบรมธาตุ

(ภาพประกอบ 3 : การบูรณะพระบรมธาตุ ในปีพ.ศ.2558)

การสืบสานงานอนุรักษ์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช

ความศรัทธา - สามัคคีที่สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบันจากมรดกธรรม นำสู่มรดกโลกการผลักดันให้พระบรมธาตุเป็นมรดกโลก นำความปลาบปลื้มใจมาสู่ชาวพุทธทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวนครศรีธรรมราช ความยิ่งใหญ่เก่าแก่ของพระบรมธาตุเมืองนครนั้น เป็นมิ่งขวัญ เป็นศักดิ์ศรีแห่งมาตุภูมิที่ชาวนครมีความภาคภูมิใจมาตลอดตั้งแต่โบราณกาล จากการตรวจสอบอายุของก้อนอิฐที่ฐานขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ปรากฏว่า อายุไม่ต่ำกว่า 1,100 ปี (อยู่ในสมัยอาณาจักรศรีวิชัย)

ชาวนครทุกอำเภอต่างก็มีความปรารถนาจะมาสักการะพระบรมธาตุสักครั้ง แม้จะตายก็ไม่เสียดาย ไม่ต่างจากชาวมุสลิมมีความปรารถนาอันแรงกล้าจะจาริกไปแสวงบุญยังนครเมกกะ

วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2552 นายภาณุ อุทัยรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชในสมัยนั้น ได้หารือกับนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อาทิเช่น ผศ.ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (ซึ่งต่อมาดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการในการนำเสนอวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลก) ตลอดจนประชาชนผู้สนใจ รวมทั้งสมาชิก “ชมรมคนรักวัดพระธาตุ” ศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการนำเสนอวัดพระมหาธาตุขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลก วันรุ่งขึ้น จึงแต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด เพื่อนำเสนอวัดพระมหาธาตุขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม กิจกรรมนี้ยังคงดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาจนทุกวันนี้ โดยในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2560 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะประสานงานไปยังศูนย์มรดกโลก ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ก่อนวันที่ 31 มกราคม 2561

หลังจากนั้นคณะกรรมการไอโคโมส (ICOMOS) จะทำการลงพื้นที่จริง ก่อนเสนอให้คณะกรรมการมรดกโลก พิจารณาให้พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชเป็นมรดกโลกในลำดับต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Suragan, C. (2015). *Relics to World Heritage. Nakhon Si Thammarat* : Research and Development Institute. Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. (in Thai)
- Wankovitch, Y. (2004). *Gold used in the restoration of Golden Retrieval. Wat Phra Mahathat Woramahawihan, Amphoe Mueang, Nakhon Si Thammarat During 1994-1995*. Bangkok : Architectural and Handicraft Department, Fine Arts Department, Ministry of Culture. (in Thai)
- Na Nakorn, W. Et al. (1978). *Nakhon Si Thammarat*. Nakhon Si Thammarat : Nakhon Si Thammarat Teachers College. (in Thai)
- Editorial Board of Nakhon Si Thammarat Journal. (2009). *Because the cover of ten months. In the substance of Nakhon Si Thammarat*. (Front cover). Nakhon Si Thammarat : Nakhon Si Thammarat Provincial Administrative Organization. (in Thai)
- Nunsuk, W. (2016). *Development of the town on Sai Kaew Beach Nakhon Si Thammarat Archaeological evidence*. Nakhon Si Thammarat : Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. (in Thai)
- Pongpaiboon, S. (1999). *Phra Krua Thap Muni Srisuwani*. In Thai Encyclopedia of Southern Culture Volume 10. (4880-4881). Bangkok : The Thai Cultural Encyclopedia Foundation. Commercial Bank of Thailand. (in Thai)
- Na Nakorn, S. *History of repairing the relics* : Nakhon Si Thammarat. (in Thai)

กิตติกรรมประกาศ

พระทรงชัย อธิปัญโญ วัดบ่อล้อย อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

คุณไพโรจน์ ชัยชำนาญ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

บ้านท่านขุนรัฐวุฒิจารณ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้เขียน

โสเมชยา ธนังกุล

สภาวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช

ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัด นครศรีธรรมราช 80000

e-mail: somchaya55@gmail.com